

A zenei hallás

Közismert a zene megható, megragadó, közvetlen hatása. A művészi szemléletnek alaptulajdonsága, hogy abban az érzékelés és a szellemi tényező szétválaszthatatlanul összeforr. Nem lehet tehát gyakorlatilag jelentkező külön fiziológiai, külön lélektani és szintén tisztára szellemi magatartásról beszélni a műszemlélettel összefüggésben. De nemcsak az alkotó tulajdonságai határozzák meg a szemléletet, hanem a szemlélő egyénisége is. Bármily tökéletes legyen is az úgynevezett beérzés, az alkotással való azonosulás a szemléletben, mindig hozzájárul ehhez a szemlélő egyéni különlegessége is, mely megszínezi a hatást. És minél kiválóbb, erőteljesebb az egyéniség, annál inkább.

Hallásmódunkban jelen van tehát úgy az eredeti fiziológiai hallóképesség, mint a szellemi rendszer révén előállt különleges, de ösztönössé vált módosulás. Az észlelés sohasem tisztán fiziológiai, mindig döntően egymással szellemi tényezők által. Vagyis a fantáziáknak éppoly lényeges szerepe van az érzékelésben. Olyan tulajdonságokat is ráruházunk a valóságra, ami abban objektíve nincs is jelen. A zeneszerző mintegy mitológikusan hall, amikor például a természet jelenségeit zenélőeknek észleli, és a vihart úgy „festi” le, mintha abban pontos és leszűrt hangmagasságok kerülnének harmónikus összefüggésbe. Ilyen mennyire szellemi tényező, a stílus szabja meg a zeneművész hallását, azt akkor elvezérelhetjük a legvilágosabban, ha több különböző zenestílus viharjeleneteit egybevetjük.

A módosító hallás olyan tény, melynek számos döntő következményével számolni kell. Amikor például egzotikus dallamokat mérlegelünk, közel a veszély, hogy teljesen más szellemenben értelmezzük az idegen muzsikát.

A hallás szubjektív mivoltára roppantul jellemző a közismert zenekritikus működés is. Egyik tudósító elemzően hall és még a kisebb technikai hibák alapján is hajlandó az egész teljesítményt elítélni, a másik összefoglalóan hall, inkább az előadás stílusteljeségébe mélyed el, s szerint módosítja, helyesbíti képzeletében a megeső előadói hibákat is.

Egyéb vonatkozásban is alapos eltérések vezet az clemző és az összefoglaló hallásmód közti különbség. Ha például oly kivételes képességű a fül, hogy még az akusztikai felhangokat is kihallja a zenéből, számos esetben fog zavaros hangzásokra ébredni ott, ahol a megfelelő hallgató simán élvez. A teljes értékű zenei hallás relatív, vagy relatíve beállított abszolút hallás. Míg az abszolút hallás született adottság, a relatív erősen fejleszthető gyakorlással. Ha pedig hiányos a relatív hangfelismerő képesség, nem lehet kiélelítő a zenei szemlélet, élvezet sem. Vannak aztán a zenei hallásnak egészen általános fiziológiai tényekhez kötött feltételei is. Művészi célra a hangokat körülbecsül csak 7 ok-távnyi területen tudjuk megkülönböztetni, habár a fiziológiai hangfelismerő képesség ennél egynéhány hanggal mélyebbre, és szá-

mos hanggal magasabbra tetjed. Az úgynevezett középregistter az egész hangterület egyensúlytartó részlete. Az ebben létrejött viszonylatok érvényesek úgy a mély, mint a magas régióban, azzal a színvonal-különbséggel, hogy míg a mély hangokat nehézkeseknek, állandóbb, masszívabb, sötétebb jellegűeknek, addig a magasakat könnyedebbeknek, mozgékonyabb, vékonyabb, világosabb jellegűeknek érezzük. Tudvalevő, hogy a mértékadó „a” régebbi századokban mélyebben feküdt, mint ma, és amíg az 1885-i wieni akusztikai kongresszus meg nem szabta a pontos magasságát, még csak egységes sem volt a behangoló gyakorlat.

Rendkívül nagy szerepe van hallási észlelésünkben a szokásnak és gyakorlatnak. Köztudomású, hogy egészen másként értjük meg és méltányoljuk a zeneművet az első találkozáskor, mint többszöri meghallgatás után. Ismeri jelenség a fásultság egyazon műnek túl sokszor ismételt élvezete nyomán. Nagy mesterek művei is elveszthetik varázsukat, ha folyvást műsorra kerülnek. Túltejtettség megzavarja a művészi élményt.

Nem hanyagolható el az a tényező sem, mely a szorosabb értelemben vett személyi körülményekből származik. Megfigyelhető, hogy ugyanaz a mű más és más módon hat ráink ilyen vagy amolyan életkörülmények között. Esetleges lelki hangoltságaink szerint fűzhetünk egyazon műhöz is teljesen különböző képzetársításokat.

Itt aztán a legelső hatásnak marad marad a legmélyebb nyoma, az első hatásból mindig megragad valami. Ez az élménybeli tényező általában elválaszthatatlan a műélvezettől. De nemcsak belső, közvetlen élménybeli tényezők játszanak közre a zenei szemlélet kialakulásában, hanem külső, csak közvetlen művészi faktorok is. Még a nyomtatott műsornak is lehet hatása: egészen másként fogadjuk a nagy mester nevével fémjelzett művet, mint egy ismeretlen kezdő darabját.

Az tehát adekvát hallgató, akiben a zenére vonatkozó tudás, a gondolati elem annyira ösztönszerűvé mélyült, hogy a zeneforma szemléletkor tökéletes közvetlenséggel át tudja adni magát a művészi hatásnak. Művészethez lélekben át kell hasonulni, művészetnek tökéletesen át kell adni magunkat. Kedvencei mindenkinek vannak, rokonszenveitől senki nem szabadulhat. Akit a régi zenével jegyzett el vérmérséklete, gyakran olyat is mesterműként élvez, ami sohasem volt az, – csak azért, mert régi zene; akit az újhoz vonz temperamentuma, gyakran válogatás nélkül tud lelkesedni zeneműért, csak azért, mert modern, – legyen az bármily silány. „A stílus az ember”, – minden embernek megvan a maga egyéni stílusa. Aműt a művésztől kapunk, az végeredményben mi magunk vagyunk.

Az egyéniség is távol bizonyos szempontból nézve az teszi a lángész, hogy szokatlanul nagy a felvevő képessége. Akarat, igyekvés, gyakorlat szinte valószínűtlen mértékben hozzá tud adzeni mind nagyobb és nagyobb teljesítményekhez. Éppen ezért, mert minél nagyobb a művész, annál árfo-góbb, teljesebb: adni is annál inkább tud mindenkinek.

Tartalom

A zenei hallás	3
A vonóról és a vonóvezetésről	4
Percbér a hanglemezekért	7
KONCERTMESTEREK	
Pothof Csaba	8
ZENEKARI IGAZGATÓK	
Kovács János	10
Már az ókorban is szponzoráltak	12
ARTUÁLIS	
Válófélben(?)	13
Budapesti Filharmónia Társaság Zenekara Jubileum meglepetésekkel	16
Művészeti Bizottságok	
A Miskolci Szimfonikus Zenekar Művészeti Bizottsága	17
A kottakiadók gondjai napjainkban	18
Apró hírek	20
Próbajáték, Verseny, Visszhang	22
KLARINÉTOS	23
Programajánlat	26